

УДК 342.922

Безпечність харчових продуктів за законодавством України та Європейського Союзу

В. В. Брулевич,

аспірант Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Розглянуто безпечність продуктів харчування як основного елемента продовольчої безпеки та складової національної безпеки України.

Проаналізовано визначення термінів «безпечність харчових продуктів» і «безпечний харчовий продукт» за законодавством України та Європейського Союзу, а також запропоновано їх власне формулювання. Визначено сутність термінів «продовольча безпека» та «харчові продукти» («продукти харчування»). Охарактеризовано особливості адміністративно-правового регулювання безпечності харчових продуктів в загальній системі регулювання відносин щодо безпечності та якості харчових продуктів та надано пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного законодавства у цій сфері.

Ключові слова: продовольча безпека, харчові продукти, безпечність харчових продуктів, безпечний харчовий продукт.

Брулевич В. В. Безопасность пищевых продуктов по законодательству Украины и Европейского Союза

Рассмотрены вопросы безопасности продуктов питания как основного элемента продовольственной безопасности и составной части национальной безопасности Украины.

Проанализированы определения понятий «безопасность пищевых продуктов» и «безопасный пищевой продукт» по законодательству Украины и Европейского Союза, а также предложена их авторская формулировка. Определена сущность понятий «продовольственная безопасность» и «пищевые продукты» («продукты питания»). Охарактеризованы особенности административно-правового регулирования безопасности пищевых продуктов в общей системе регулирования отношений по безопасности и качеству пищевых продуктов, а также сформулированы предложения по совершенствованию отечественного законодательства в этой сфере.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, пищевые продукты, безопасность пищевых продуктов, безопасный пищевой продукт.

Brulevych Volodymyr. Food safety according to legislation of Ukraine and the European Union

The objective of the article is to clarify the nature and characteristics of food safety as a component of the national security in general and an integral part of the environmental and food security in particular, as well as formulating its own terminological system and providing propositions for the improvement of the national legislation in this sphere.

To achieve this objective the author of the article: 1) has analyzed the definition of terms “food safety” and “safe food” according to the legislation of Ukraine and the European Union; and has suggested their own wording; 2) has determined the essence of the terms “food security”

© Брулевич Володимир Віталійович – аспірант Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

and “food products” (“food”); 3) has characterized the peculiarities of administrative and legal regulation of food safety in the overall system of regulation of relations regarding safety and quality of food and has provided propositions for improving the national legislation in this sphere.

Key words: food security, food products, food safety, safe food.

В Україні життя і здоров'я людини на конституційному рівні визнано найвищою соціальною цінністю. Одним із найважливіших чинників добробуту населення є безпечність та якість харчових продуктів. Нині споживач має можливість з різноманіття продуктів харчування обрати ті, що, на його думку, найбільше відповідають вимогам безпечності та якості. У свою чергу, конкурентні відносини серед виробників спонукають їх розвивати системи контролю виготовленої продукції з метою максимального задоволення запитів споживача. Крім того, за умов євроінтеграційних процесів перед вітчизняними виробниками постають реальні можливості виходу на зарубіжні ринки, що зумовлює необхідність піднесення рівня безпечності та якості вітчизняних харчових продуктів до рівня вимог зарубіжного законодавства, зокрема законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС). З огляду на це перед органами державної влади України постають два першочергових завдання: адаптація вітчизняного законодавства у сфері безпечності та якості харчових продуктів до норм ЄС та гармонізація його з документами компетентних у вказаній сфері міжнародних організацій, що й обумовлює спрямованість удосконалення системи адміністративно-правового регулювання.

Питання безпечності харчових продуктів досліджувалися у працях А. В. Бабюка, Ч. Б. Базаржапова, Я. А. Беди, С. О. Белінської, В. І. Бойко, О. І. Гойчук, Ю. О. Зикова, Т. Г. Ковальчук, О. В. Ковальнової, Ю. М. Мотузки, Н. Я. Орлової, Л. Ф. Павлоцької, С. М. Романко, В. А. Шаленого, В. З. Янчука та інших вітчизняних і зарубіжних науковців. Однак проблематика, пов'язана з визначенням поняття безпечності та якості за законодавством України та ЄС, розглядалася вченими в контексті вирішення інших дослідницьких завдань і не стосувалася положень Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів».

Римська декларація від 13.11.1996 поряд з достатністю, фізичною та економічною доступністю їжі одним із основних елементів продовольчої безпеки визначила безпечність продуктів харчування¹. Безпечність харчових продуктів є складовою національної безпеки держави в цілому. Ст. 1 Закону України «Про основи національної безпеки України» національна безпека визначається як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам². Незважаючи на те, що у переліку сфер державного управління, пов'язаних з національними безпекою та інтересами, які містяться у вказаному Законі, безпосередньо відсутня пряма вказівка на безпечність харчування або продовольчу безпеку, аналіз змісту категорій «охорона здоров'я», «захист екології і навколишнього природного середовища», «сільське господарство» тощо, мають своїми невід'ємними елементами, у тому числі, забезпечення безпечності

¹ Римская декларация о всемирной продовольственной безопасности и План действий Всемирной встречи на высшем уровне по проблемам продовольствия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.g20civil.com/ru/documents/205/577>.

² Про основи національної безпеки України: закон України // ВВР України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

харчових продуктів. Так, екологічна безпека сільськогосподарської продукції є одним із видів екологічної безпеки та одним із напрямів забезпечення глобальної та національної безпеки. У свою чергу, безпечність харчових продуктів – це невід’ємна складова екологічної та продовольчої безпеки, національної безпеки держави в цілому. В проекті Закону України «Про продовольчу безпеку України» від 28.04.2011 продовольча безпека визначена як соціально-економічне та екологічне становище, за якого населення забезпечено безпечними і якісними основними продуктами харчування, що необхідні для раціонального харчування³.

Отже, термін «продовольча безпека» містить дві складові: по-перше, забезпечення фізичної і економічної доступності продовольства для будь-якої людини відповідно до раціональних норм харчування; по-друге, безпечність і висока якість продуктів харчування⁴. Слід погодитися з О. В. Ковальновою, яка вважає, що при цьому важливу роль відіграє функція державного контролю за безпечністю та якістю продуктів харчування за процесами господарської діяльності⁵.

Провідна роль у нормативно-правовому забезпеченні та створенні надійної і ефективної системи державного регулювання у сфері безпечності та якості харчових продуктів належить ЄС, де безпечність харчових продуктів визнається одним із головних пріоритетів політики. Основоположним документом ЄС у сфері безпечності та якості харчових продуктів (йдеться про Регламент № 178/2002 Європейського парламенту і Ради ЄС від 28.01.2002) визначено загальні принципи продовольчого права ЄС. Ці принципи закладено в основу національного законодавства держав-членів ЄС, і вони є орієнтиром для держав, що знаходяться на шляху євроінтеграції.

Метою законодавства ЄС щодо безпечності харчових продуктів є забезпечення високого рівня захисту життя, здоров’я та інтересів споживачів, чесних практик торгівлі харчовими продуктами, захист здоров’я тварин та умови їх утримання, здоров’я рослин і довкілля. Комплексний та інтегрований підхід до питання безпечності харчових продуктів також знаходить своє відображення у зобов’язаннях країн-членів не тільки відносно своїх громадян, а й всіх громадян ЄС та третіх країн у тому, що стосується харчових продуктів, вироблених на її території. Крім того, європейське ставлення до питання безпечності харчових продуктів та захисту інтересів споживачів – це не тільки питання державних інституцій (як підкреслено Регламентом № 178/2002), а й громадськості, неурядових організацій, професійних асоціацій, міжнародних торгових партнерів і торгових організацій⁶.

³ *Про продовольчу безпеку України: проект закону України 2012* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=11378&skl=7.

⁴ *Усата Н. В.* Розвиток договірних відносин в АПК як передумова формування продовольчої безпеки держави/ Н. В. Усата. *Продовольча безпека. Світові тенденції та національні особливості: матеріали науково-практичної конференції*; Одеса: Одеська Національна академія харчових технологій. – 2014. – С. 165.

⁵ *Ковальова О. В.* Удосконалення системи державного контролю в аграрному секторі економіки в контексті забезпечення продовольчої безпеки України/ О. В. Ковальова. *Продовольча безпека. Світові тенденції та національні особливості: матеріали науково-практичної конференції*; Одеса: Одеська Національна академія харчових технологій. – 2014. – С. 60.

⁶ *Про встановлення загальних принципів і вимог законодавства про харчові продукти, створення Європейського органу з безпеки харчових продуктів і встановлення процедур у питаннях, пов’язаних із безпекою харчових продуктів* : Регламент (ЄС) Європейського Парламенту і Ради № 178/2002 від 28.01.2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://old.vet.gov.ua/int-coop/EU_requirement.

Слід зазначити, що законодавство ЄС чітко відмежовує питання безпечності харчових продуктів від їх якості. Державне регулювання, закріплене на законодавчому рівні у регламентах, директивах та інших документах європейських органів управління, стосується лише безпечності харчових продуктів і продовольчої сировини. Додержання встановлених законодавчими актами вимог є обов'язковим, а їх порушення тягне за собою юридичну відповідальність. Ці вимоги охоплюють санітарно-гігієнічні норми для операторів харчового ринку, систем контролю, побудованих на принципах НАССР та захист інтересів споживачів і надання їм можливості робити компетентний вибір харчових продуктів, які вони споживають. Водночас якість продуктів харчування належить до сфери компетенції виробника і здійснюється за допомогою стандартів управління якістю, які стосуються управління на рівні компанії та відрізняються від інших стандартів, в яких регламентуються вимоги до етикетування та маркування, а також самого продукту або виробничих процесів.

Визначення загальних понять у сфері безпечності харчових продуктів надано вказаним вище Регламентом № 178/2002, яким усунуто відмінності у поняттях, принципах та процедурах, що існували в законодавчих актах держав-членів ЄС щодо регулювання питань, пов'язаних із харчовими продуктами, та надано одноманітне визначення, що є необхідним для створення спільної основи для заходів, які регулюють питання, пов'язані із харчовими продуктами та кормами для тварин.

Термін «харчові продукти» (чи «продукти харчування»), згідно із ст. 2 Регламенту № 178/2002/ЄС, означає будь-яку речовину або товар, незалежно від того, оброблені або ні, частково оброблені або ні, та призначені до споживання людиною або очікуються, що будуть спожитими людиною. Включають напої, жувальну гумку та будь-які речовини, що містять воду, що навмисно включена до харчового продукту під час його виробництва, підготовки чи обробки. Не включають: корма; живих тварин, якщо вони не підготовлені до розміщення на ринку для споживання людиною; рослини, до збору врожаю; лікарські препарати; косметичні товари; тютюн і тютюнові вироби; наркотичні чи психотропні речовини; залишки і забруднювачі.

Зауважимо, що при тлумаченні терміна «харчові продукти» акцент робиться на тому, що не належить до харчових продуктів. Вказана «негативна» спрямованість дістає відображення у визначенні поняття «безпечність харчових продуктів». Так, ст. 14 Регламенту № 178/2002 «Вимоги щодо безпечності харчових продуктів» зазначено, що харчові продукти вважаються небезпечними, якщо вони: шкідливі для здоров'я; непридатні для споживання людиною. Термін «безпечність» не розглядається взагалі. Отже, викладення правових норм у європейському та українському законодавстві має суттєві відмінності. Так, у національному законодавстві визначення, як правило, мають «позитивну» спрямованість. Наприклад, Законом України «Про безпечність та якість харчових продуктів» у редакції 2005 р. визначається, що є безпечністю харчового продукту, що являє собою безпечний харчовий продукт. Водночас щодо терміна «небезпечний харчовий продукт» зазначено тільки те, що він «такий, який не відповідає вимогам, встановленим цим Законом»⁷. Тобто з'ясування сутності небезпечного харчового продукту базується на відсутності в нього суттєвих ознак безпечного продукту. Це пов'язано з тим, що форма викладення норм у законодавчих актах Європи складалась протягом століть за традиціями римського права. Проте нова

⁷ Про безпечність та якість харчових продуктів : Закон України від 06.09.2005 в ред. від 01.01.2015 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 3. – Ст. 75.

редакція Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 20.09.2015 передбачає надання визначень та тлумачення термінів за неписаними правилами європейської традиції викладення правових норм.

Термін «небезпека», що визначений у п. 14 ст. 3 Регламенту № 178/2002/ЄС, означає біологічний, хімічний чи фізичний компонент у харчових продуктах або стан харчових продуктів чи кормів для тварин, що можуть спричинити негативний вплив на здоров'я⁸. Вказаним Регламентом регулюються не тільки харчові продукти, але й корми, призначені для годування тварин, які використовуються для виробництва харчових продуктів. Важливість безпечності кормів обумовлена тим, що вони є однією із ланок харчового ланцюга. Через недбалість або навмисне забруднення корму, підробку, оману або інші негативні дії, може виникнути прямий чи непрямий вплив на безпеку харчових продуктів. Безпечність продовольчої сировини регулюється Регламентом № 852/2004/ЄС від 29.04.2004 «Про гігієну харчових продуктів»⁹.

Законодавство ЄС щодо безпечності харчових продуктів відрізняється комплексним підходом та діє за принципом «від лану до столу», охоплюючи усі види харчових продуктів тваринного та рослинного походження; харчові продукти, отримані з використанням генетично модифікованих організмів; харчові продукти із специфічними особливостями; також цим ланцюгом охоплено корми, що призначені для продуктивних тварин. Регулюванням охоплено всі стадії виробництва, переробки та обігу харчових продуктів, а також інформування споживачів.

В Україні право громадян на безпечні для здоров'я і життя харчові продукти, питну воду та навколишнє природне середовище дістає відображення у низці законодавчих актів, що регулюють питання безпечності харчових продуктів.

Ст. 1 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» визначає харчовий продукт (їжу) як будь-яку речовину або продукт (сирий, включаючи сільськогосподарську продукцію, необроблений, напівоброблений або оброблений), призначений для споживання людиною. Харчовий продукт включає напій, жувальну гумку та будь-яку іншу речовину, включаючи воду, які навмисно включені до харчового продукту під час виробництва, підготовки або обробки¹⁰. У Законі «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» визначення поняття харчового продукту набуло принципових змін, а саме: по-перше, у зв'язку з тим, що вода віднесена до харчового продукту, харчовий продукт не визнається синонімом їжі; по-друге, категорії продукту скорочено цілком доцільно, у тому числі поняття «напівоброблений» доречно замінено на «частково». Стосовно необроблених, або, як визначено у Законі України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», «не перероблених» харчових продуктів, то Законом «Про безпечність та якість харчових продуктів» не виправдано лаконічно закріплено, що то є зміна первинного стану без додавання харчових добавок, ароматизаторів або інших

⁸ Про встановлення загальних принципів і вимог законодавства про харчові продукти, створення Європейського органу з безпеки харчових продуктів і встановлення процедур у питаннях, пов'язаних із безпекою харчових продуктів: Регламент (ЄС) Європейського Парламенту і Ради № 178/2002 від 28.01.2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.vet.gov.ua/int-coop/EU_requirement.

⁹ Регламент Європейського Парламенту та Ради «Про гігієну харчових продуктів» від 29.04.2004, № 852/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.vet.gov.ua/eufp/twinning?lng=uk&type=4>.

¹⁰ Про безпечність та якість харчових продуктів: закон України від 06.09.2005 в ред. від 01.01.2015 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 3. – Ст. 75.

харчових продуктів. Водночас новою редакцією визначено, що неперероблений харчовий продукт - харчовий продукт, який не піддавався переробці, крім поділу на частини, розрізання та ін., охолодження, розмороження. Крім того, відповідно до умов Угоди про асоціацію між Україною та ЄС 2014 р. при введенні терміна «харчовий продукт» до Закону в ст. 2 Регламенту № 178/2002 сформульовано положення щодо того, що не відноситься до харчових продуктів, а саме: термін «харчовий продукт» не включає: корми; живих тварин, якщо вони не призначені для розміщення на ринку для споживання людиною; рослини; лікарські засоби; косметичні продукти; тютюнові вироби; забруднюючі речовини й залишки; наркотичні і психотропні речовини.

Законом України від 22.07.2014 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів» у Законах України «Про захист прав споживачів» та «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» термінам «харчові продукти» та іншим, які відносяться до сфери безпечності і якості харчових продуктів, надано однакове тлумачення та з 20.09.2015 р. вони визначаються відповідно до норм Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів». Також у зазначених законах обмежена сфера їх регулювання щодо харчових продуктів. Наприклад, до Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» додано ст. 1-1, якою визначено, що положення цього Закону не поширюються на харчові продукти, крім харчових продуктів, щодо яких проводяться санітарно-епідеміологічні розслідування захворювань, спричинених інфекційними хворобами, масовими неінфекційними захворюваннями, отруєннями та радіаційним ураженням людей¹¹.

У вітчизняному законодавстві, що регулює безпечність та якість харчових продуктів, як і в законодавстві ЄС, харчові продукти поділяються на два типи: продукти рослинного та тваринного походження. До харчових продуктів рослинного походження належать такі продукти, як гриби ягоди, овочі, фрукти та інші харчові продукти, призначені для споживання людиною. До харчових продуктів тваринного походження віднесено: м'ясо, молоко, риба, та моллюски, яйця, мед та інші продукти, виготовлені з частин тварин, призначені для споживання людиною¹².

У Законі «Про безпечність та якість харчових продуктів» у редакції 2005 р. закріплено два визначення безпечності харчового продукту: 1) як стану харчового продукту, що є результатом діяльності з виробництва та обігу, яка здійснюється з дотриманням вимог, встановлених санітарними заходами та/або технічними регламентами, та забезпечує впевненість у тому, що харчовий продукт не завдає шкоди здоров'ю людини (споживача), якщо він спожитий за призначенням; 2) як харчового продукту, який не створює шкідливого впливу на здоров'я людини безпосередньо чи опосередковано за умов його виробництва та обігу з дотриманням вимог санітарних заходів та споживання (використання) за призначенням.

Норми цього Закону постійно були предметом критики науковців та практиків внаслідок труднощів у їх реалізації та наявності численних суперечностей. 22.07.2014 р. Верховною Радою України прийнято нову редакцію Закону України «Про безпечність

¹¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів: Закон України від 22.07.2014 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Т. 1. – Ст. 2122.

¹² Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України в ред. 20.09.2015 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 3. – Ст. 75.

та якість харчових продуктів» – «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»¹³, а також внесено зміни до низки інших законодавчих актів України. Ці зміни, на думку авторів законопроекту, сприятимуть гармонізації законодавчих актів України із законодавством ЄС у сфері безпечності та якості харчових продуктів, наданню належних гарантій захисту здоров'я людей та інтересів споживачів, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних харчових продуктів, формуванню прозорості в організації господарчої діяльності. Однак при цьому термін «безпечність харчового продукту» фактично було вилучено з тексту закону. Визначення поняття «безпечний харчовий продукт» зазнало змін і стало розумітися як харчовий продукт, який не справляє шкідливого впливу на здоров'я людини та є придатним для споживання.

Такі зміни не враховують особливості вітчизняного законодавства та практики, а після набуття чинності Законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» справлятимуть негативний вплив на правові відносини відповідної сфері правового регулювання. По-перше, ситуація, за якої терміни, що вживаються у назві закону, жодним чином не пояснюються в його змісті, є неприпустимою, оскільки це веде до розмивання предмета правового регулювання та довільного тлумачення норм закону. По-друге, викликає заперечення і трактування законодавцем безпечного харчового продукту, оскільки не існує жодного з таких продуктів, який не справляв би шкідливого впливу на здоров'я людини у певних випадках (надмірного вживання, вживання у разі заборони за медичними показниками тощо).

З огляду на викладене необхідно переглянути деякі положення Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», зокрема щодо доповнення його поняттям безпечності харчових продуктів і врахування у визначенні безпечного харчового продукту умов, за яких його вживання, дійсно, може бути безпечним.

Пропонуємо таке визначення терміна «безпечність харчового продукту»: це стан харчового продукту, який є результатом умов використання харчового продукту споживачем, діяльності з кожної стадії його виробництва, переробки та обігу, які здійснюються з дотриманням гігієнічних вимог, встановлених відповідними регламентами та/або санітарними нормами, та забезпечує впевненість у тому, що харчовий продукт не завдає шкоди здоров'ю людини (споживача), якщо він спожитий за призначенням. Водночас визначення терміна «безпечний харчовий продукт» має бути таким: це харчовий продукт, який не справляє шкідливого впливу на здоров'я людини безпосередньо чи опосередковано за умов його використання споживачем, діяльності з кожної стадії його виробництва, переробки й обігу з дотриманням гігієнічних вимог і санітарних норм, та споживання (використання) за призначенням.

Поняття «небезпечний харчовий продукт» у Законі України «Про безпечність та якість харчових продуктів» визначено як «харчовий продукт, який не відповідає вимогам, встановленим цим Законом». Норми, викладені у ст. 44 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», приведено у відповідність до вимог ст. 14 Регламенту № 178/2002, а саме: небезпечний харчовий продукт – харчовий продукт, що є шкідливим для здоров'я та/або непридатним для

¹³ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів: Закон України від 22.07.2014 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Т. 1. – Ст. 2122.

споживання. Під час встановлення небезпечності харчового продукту враховуються: звичайні умови використання харчового продукту споживачем, кожна стадія його виробництва, переробки та обігу; інформація, надана споживачеві, зокрема про маркування включно з інформацією про дату кінцевого продажу, та інша загальнодоступна споживачеві інформація про уникнення негативних для здоров'я наслідків, пов'язаних з харчовим продуктом чи категорією харчових продуктів. Під час встановлення шкідливості харчового продукту для здоров'я враховуються: можливий короткостроковий чи довгостроковий вплив харчового продукту на здоров'я людини, яка його споживає, та на майбутні покоління; можливий накопичувальний ефект токсичності; особлива чутливість організму окремої категорії споживачів, якщо харчовий продукт призначений для цієї категорії споживачів¹⁴.

Отже, безпечність харчових продуктів – це регламентований комплекс вимог до того чи іншого харчового продукту, обов'язкова умова для будь-якого виду, будь-якої його одиниці. Показники якості – це те, що регулюється відносинами між операторами харчового ринку, їх підвищення є стимулом для підтримки конкурентоспроможності й рентабельності та не потребує контролю з боку держави, крім окремих показників харчових продуктів, які характеризуються певними специфічними рисами, а саме: традиційних харчових продуктів; продуктів для дитячого харчування; харчових продуктів для спеціальних медичних цілей та спеціального дієтичного споживання, а також маркування харчових продуктів, яке пов'язано із захистом права споживачів на отримання повної, правдивої, не викривленої інформації для надання можливості робити свідомий вибір харчового продукту, який вони споживають, відносно таких показників вживають державного адміністративно-правового управління поряд з безпечністю харчових продуктів.

Безпечність харчових продуктів – невід'ємна складова екологічної та продовольчої безпеки та частина національної безпеки держави в цілому. Державна політика щодо регулювання безпечності та якості харчових продуктів насамперед повинна забезпечувати інтереси людини як споживача харчових продуктів, її життя та здоров'я. Водночас захист здоров'я людини нерозривно пов'язаний зі здоров'ям тварин та рослин, довкіллям та екосистемою в цілому. Також слід враховувати економічний фактор, зокрема торгівельні відносини, у тому числі пов'язані із експортом вітчизняної харчової продукції.

Перспективними є наукові дослідження питань, що стосуються співвідношення безпечності продуктів харчування та якості харчових продуктів за законодавством України та ЄС. Адже це має важливе значення в умовах євроінтеграційних процесів та пов'язано з цим необхідності вдосконалення вітчизняного законодавства в сфері адміністративно-правового регулювання безпечності та якості харчових продуктів.

Brulevych Volodymyr. Food safety according to legislation of Ukraine and the European Union

The author of the article has studied food safety as a key element of food security and a component of the national security of Ukraine.

The objective of the article is to clarify the nature and characteristics of food safety as a component of the national security in general and an integral part of the environmental and food security in particular, as well as formulating its own terminological system and providing

¹⁴ Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України в ред. 20.09.2015 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 3. – Ст. 75.

propositions for the improvement of the national legislation in this sphere.

To achieve this objective the author of the article: 1) has analyzed the definition of terms “food safety” and “safe food” according to the legislation of Ukraine and the European Union; and has suggested their own wording; 2) has determined the essence of the terms “food security” and “food products” (“food”); 3) has characterized the peculiarities of administrative and legal regulation of food safety in the overall system of regulation of relations regarding safety and quality of food and has provided propositions for improving the national legislation in this sphere.

It is concluded that European Union legislation on food safety is different with comprehensive approach and operates on the principle “from farm to fork”, including all kinds of food products of animal and plant origin; food produced by using genetically modified organisms; food products with specific characteristics. This chain also covers feed-stuffs intended for farm animals. The regulation covers all stages of production, processing and circulation of food products and informing consumers.

In order to improve the national legislation in the field of administrative and legal regulation of safety and quality of food products the author has suggested to pay considerable attention to the issue of correlation between food safety and food quality under the laws of Ukraine and the European Union, because it is important in terms of European integration processes in Ukraine.

Key words: food security, food products, food safety, safe food.

УДК: 347. 45/47

Захист як складова суб'єктивного цивільного права споживача освітніх послуг

Л. В. Резніченко,

здобувач Харківського національного університету
внутрішніх справ МВС України

Досліджується питання, чи є право на захист складовою правомочністю суб'єктивного цивільного права споживача освітніх послуг, чи його треба розглядати як окреме суб'єктивне право. Аналізуються парадигми, що існують в цивілістиці, щодо змісту суб'єктивного права та пропонується розглядати захист суб'єктивного права як можливість охоронну, а власне суб'єктивне право, що охороняється, – регулятивним.

Ключові слова: цивільне правовідношення, вища освіта, право на захист, правомочність.

Резніченко Л. В. Защита как составляющая субъективного гражданского права потребителя образовательных услуг

Исследуется вопрос о том, является ли право на защиту правомочностью, входящей в состав субъективного гражданского права потребителя образовательных услуг, или его следует рассматривать как отдельное субъективное право. Анализируются существующие в цивилистике парадигмы, раскрывающие содержание субъективного права. Предлагается рассматривать защиту субъективного права как возможность охранительную, а собственно охраняемое субъективное право – регулятивным.

Ключевые слова: гражданские правоотношения, высшее образование, право на защиту, правомочность.

© Резніченко Лариса Вікторівна – здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ МВС України